

ЛИПЕНЬ 2025

prague
civil
society
centre

ШЛЯХ ДО ВІДНОВЛЕННЯ АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ

НА ОСНОВІ ІНТЕРВ'Ю З ЕКСПЕРТАМИ,
ЯКІ ПРАЦЮЮТЬ У ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Цей документ був створений Херсонським обласним благодійним фондом «Об'єднання» за підтримки Prague Civil Society Centre. Його зміст є виключною відповідальністю авторів і не обов'язково відображає погляди Prague Civil Society Centre.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
Діяльність органів влади у Херсоні та Херсонській області	
1. Забезпечення життєдіяльності та відновлення інфраструктури.....	8
2. Надання соціальної підтримки та гуманітарної допомоги.....	9
3. Координація та співпраця.....	9
4. Інформаційна діяльність та комунікація.....	9
5. Робота з економікою та зайнятістю.....	9
Діяльність громадського сектору у Херсоні та Херсонській області	
1. Гуманітарне реагування та соціальна підтримка.....	10
2. Психологічна та правнича допомога.....	10
3. Розвиток людського капіталу та економічна спроможність.....	10
4. Взаємодія з владою та стратегічне планування.....	11
5. Адвокація та представництво інтересів.....	11
6. Інституалізація та розвиток сектору.....	11
Виклики, з якими стикається влада і громадські організації	
1. Погіршення безпекової ситуації.....	12
2. Брак ресурсів, людей та відтік фахівців.....	12
3. Низький рівень довіри, проблеми комунікації та співпраці.....	13
4. Пасивність населення та залежність від гуманітарної допомоги.....	14
5. Економічний занепад та відсутність робочих місць.....	15
6. Відсутність чіткого стратегічного бачення та координації зусиль.....	16
Як подолати виклики та покращити роботу	
1. Побудова ефективної комунікації та довіри.....	17
2. Розробка та реалізація спільної стратегії відновлення.....	18
3. Розвиток економіки та створення робочих місць.....	18
4. Залучення та розвиток людського капіталу.....	18
5. Посилення ролі громадського сектору.....	19
6. Оптимізація внутрішніх процесів та кадрове забезпечення.....	19
7. Активізація самих мешканців.....	19
ВИСНОВКИ.....	20
Про Фонд.....	21
Інші наші аналітичні матеріали та видання.....	22

ВСТУП

Останні роки Херсонщина пройшла через небувалі випробування – окупацію, звільнення та невпинні обстріли, які щодня змінюють її обличчя. У цьому постійному тігелі викликів, експерти бачать не лише руїни та біль, але й прояви надзвичайної стійкості та здатності до самоорганізації. Перебуваючи на лінії фронту, регіон стикається з першочерговим завданням – не розвитком, а виживанням. За словами самих херсонців, легше не стає, а безпекова ситуація залишається критичною, змушуючи багатьох або виїжджати у більш безпечні регіони, або адаптуватися до життя під щоденними обстрілами.

Окрім самих обстрілів, великою проблемою є суттєвий відтік людського капіталу. Мобілізація та міграція до більш безпечних регіонів або за кордон створили гострий дефіцит кваліфікованих фахівців у всіх сферах – від адміністрації та медицини до соціальних послуг. Особливо болючим є питання молоді, яка, переживши роки дистанційного навчання під час COVID-19 та окупації, стикається з розірваними соціальними зв'язками та обмеженим доступом до розвитку. Хоча частина населення, особливо люди похилого віку, залишаються у Херсоні, їхня вразливість вимагає особливої уваги та підтримки.

Економічне життя регіону, зокрема Херсона, знаходиться фактично «на нулі», з майже відсутністю великого та середнього бізнесу. Малі підприємці, що продовжують працювати, роблять це з величезним ризиком, часто в мінус, намагаючись зберегти життєдіяльність міста та забезпечити його мешканців необхідними послугами. Вони потребують не лише безпеки, але й суттєвих стимулів, таких як податкові пільги та підтримка у розмінуванні земель, щоб відновити діяльність.

У цих умовах роль громадянського суспільства та волонтерських організацій стає абсолютно визначальною. Саме вони взяли на себе левову частку роботи з гуманітарного реагування, евакуації, соціальної та психологічної підтримки, демонструючи неймовірну

гнучкість та оперативність. Проте і цей сектор зіштовхується з викликами: від вигорання волонтерів та браку фінансування адміністративної роботи – до проблем координації та, навіть, конкуренції між собою.

Взаємодія з владою, хоч і покращилася в умовах екстремальної ситуації, але все ще залишається полем для напруження. З одного боку, міська та обласна військові адміністрації забезпечують базове функціонування міста, відновлюючи комунікації після обстрілів та координуючи розподіл допомоги. З іншого боку, існує суттєвий розрив у довірі між владою та населенням, що посилюється бюрократією та відчуттям браку стратегічного бачення майбутнього.

Цей звіт має на меті не лише діагностувати поточний стан, але й висвітлити ті «паростки» відродження, що пробиваються крізь випробування. Він покаже, як, попри все, херсонці продовжують боротися за своє місто, мріяти про його майбутнє та створювати передумови для відновлення, яке буде «краще, ніж було».

Звіт базується на результатах проведених глибинних інтерв'ю з 15 експертами, лідерами громадської думки, які працюють у Херсоні та Херсонській області: це представники організацій громадянського суспільства, журналісти, представники влади, освіти та бізнесу. Вони володіють глибоким розумінням поточної ситуації в регіоні, працюють безпосередньо з населенням, вибудовують міжсекторальні партнерства, реалізують гуманітарні та стратегічні проекти, залучають ресурси та міжнародних донорів у громади Херсонщини, відновлюють соціальні зв'язки після деокупації правобережжя Херсонської області та беруть участь у плануванні майбутнього в різних секторах.

Їхнє бачення проблем, які стосуються Херсонської області, та шляхів вирішення відображене у цьому структурованому звіті. Кожне з інтерв'ю також доступне у відкритому доступі для перегляду на ресурсах Фонду «Об'єднання».

ЗАЛУЧЕНІ ЕКСПЕРТИ ДО ІНТЕРВ'Ю:

1. Олена Чепелюк,
*професорка, ректорка Херсонського
національного технічного університету*

<https://www.facebook.com/fundunion/videos/551705047521967/>

3. Лариса Польська,
*голова Фонду громади м. Херсон
«Захист»*

<https://www.facebook.com/fundunion/videos/3772451886348697/>

2. Артем Костюченко,
*голова складовської ГО «Молоді
Ініціативи»*

<https://www.facebook.com/fundunion/videos/396140849965135/>

4. Оксана Глебушкіна,
*виконавча директорка ГО «Громадський
центр «Нова генерація»*

<https://www.facebook.com/fundunion/videos/1473050920063376/>

5. Павло Ярмій,

*голова Агенції Регіонального
Розвитку «Таврійського об'єднання
територіальних громад»*

[https://www.facebook.com/fundunion/videos/
4669807183245402/](https://www.facebook.com/fundunion/videos/4669807183245402/)

8. Олександр Андрищенко,

*фотохудожник, фотожурналіст медіа
ВГору*

[https://www.facebook.com/fundunion/videos/
1220968362328050](https://www.facebook.com/fundunion/videos/1220968362328050)

6. Ігор Цуркан,

*директор ГО «Херсонська ліга
соціальних працівників»*

[https://www.facebook.com/fundunion/videos/
3847831445543642/](https://www.facebook.com/fundunion/videos/3847831445543642/)

9. Антон Єфанов,

*заступник начальника Херсонської
міської військової адміністрації*

[https://www.facebook.com/fundunion/videos/
982548203456423/](https://www.facebook.com/fundunion/videos/982548203456423/)

7. Анжела Литвиненко,

голова ХОЦ «Успішна жінка»

[https://www.facebook.com/fundunion/videos/
2333845313617976/](https://www.facebook.com/fundunion/videos/2333845313617976/)

10. Наталя Ярова,

*начальниця відділу молодіжної
політики управління молоді та спорту
Херсонської міської ради*

[https://www.facebook.com/fundunion/videos/
1152715619514092/](https://www.facebook.com/fundunion/videos/1152715619514092/)

11. Ігор Чорний,

голова БФ «Сильні бо вільні»

<https://www.facebook.com/fundunion/videos/912113914225035/>

14. Роман Баклажов,

голова спільноти колишніх цивільних
полонених «Бранці Херсона»

<https://www.facebook.com/fundunion/videos/1762409751075572/>

12. Максим Ревега,

голова херсонського філіалу МБФ
«Патріот ЮА»

<https://www.facebook.com/fundunion/videos/1071567801670909/>

15. Григорій Малов,

херсонський підприємець,
керівник SMM-агенції «Жирний СММ»

<https://www.facebook.com/fundunion/videos/1218945776285626/>

13. Олександр Корняков,

фотокореспондент Суспільне.Херсон

<https://www.facebook.com/fundunion/videos/562025190248982/>

ІНТЕРВ'Ю ВЕДЕ:

Юрій Антощук,

голова Херсонського
обласного благодійного
фонду «Об'єднання»,
керівник Мережі робочих
груп з громадської
безпеки та відновлення
в Херсонській області.

Цей звіт складається з декількох розділів, які
послідовно один одного доповнюють:

- діяльність органів влади у Херсоні та області;
- діяльність організацій громадянського суспільства у Херсоні та області;

- виклики, з якими стикаються влада та громадянськість у Херсонській області;
- рекомендації владі та громадянськості на шляху до відновлення Херсонської області.

ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ВЛАДИ У ХЕРСОНІ ТА ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Органи влади, представлені військовими адміністраціями на різних рівнях, ведуть надзвичайно складну роботу у Херсонській області. Їхня діяльність наразі – це щоденна боротьба за життєздатність міста та області, що перебувають під постійним ворожим тиском.

Основна діяльність військових адміністрацій у Херсоні та області зосереджена на кількох критично важливих напрямках.

1. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ.

Це, мабуть, найбільш приземлений, але водночас найважливіший аспект роботи. Попри безперервні обстріли та руйнування, хтось мусить ремонтувати електричні мережі, водопостачання та водовідведення, газопостачання. Комунальні служби, незважаючи на небезпеку, прибирають вулиці, вивозять сміття. Це ті люди, яким, без перебільшення, «варто ставити пам'ятники

за життя», адже вони працюють під обстрілами, зазнають поранень, а іноді й гинуть. Робота з відновлення комунікацій, що зазнають пошкоджень від прильотів, відбувається постійно.

«Вулиці чисті, прибираються після прильотів. Комунальні служби, «Парки Херсона» дуже швидко приїжджають, – не дивлячись на небезпеку застосування ворогом дронів та повторних арт ударів, – все одно приїжджають і наводять лад швидко, зароблюють вікна OSB-плитами», – підмічає **Олександр Корняков**, фотокореспондент Суспільне. Херсон.

«В Херсоні є вода, в Херсоні є світло, є хліб, продукти харчування – це при тому, що Херсон – це прифронтове місто», – **Максим Ревега**, голова херсонського філіалу МБФ «Патріот ЮА».

У більш безпечних населених пунктах, що віддалені від р.Дніпро і куди не дістають ворожі дрони та артилерія, вже відбуваються капітальні ремонти громадських будівель, закладів освіти, оновлюється дорожнє покриття тощо. Цим напрямком приділяється особлива увага з боку влади різних рівнів.

Вулиці чисті, прибираються після прильотів. Комунальні служби, «Парки Херсона» дуже швидко приїжджають, – не дивлячись на небезпеку застосування ворогом дронів та повторних арт ударів, – все одно приїжджають і наводять лад швидко...

2. НАДАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ТА ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ.

Влада займається забезпеченням продовольчої безпеки. Хоча спостерігається поступовий відхід від масової видачі гуманітарної допомоги у первинному вигляді, вона все ще видається, зокрема, орієнтуючись на найбільш вразливі категорії населення, як-от родини з дітьми, люди з інвалідністю тощо.

«В місто Херсон тільки від WFP завоз до 40 000 продуктових наборів на місяць.... після підриву Каховського ГЕС, щоб була можливість набрати воду, по місту стоять баки. Ця програма продовжилася після 2023 року, і зараз досі щотижня 75 000 літрів питної води завозиться», – Антон Єфанов, заступник начальника Херсонської міської військової адміністрації.

Військові адміністрації також надають фінансову допомогу постраждалим від обстрілів, включаючи поранених та сім'ям загиблих. Критерії та розмір такої допомоги часто визначаються у співпраці з міжнародними донорами.

Влада також долучається до роботи соціального таксі та підтримує відкриття центрів по роботі з сім'ями та дітьми.

3. КООРДИНАЦІЯ ТА СПІВПРАЦЯ.

Військові адміністрації співпрацюють з громадськими організаціями, фондами, центром зайнятості, бізнесом, освітніми закладами та іншими структурами. Вони беруть участь у місцевих партнерствах зайнятості, на різних рівнях створені ради волонтерів, ради з питань внутрішньо переміщених осіб, молодіжні ради, ради ветеранів війни та родин загиблих тощо.

Крім того відбуваються спроби залучати громадськість, науковців, бізнес до обговорень стратегічного розвитку міста.

Лариса Польська, голова Фонду громади м.Херсон «Захист», підкреслює, що *«співпрацювати громадськості з владою треба... в Херсонській області наша співпраця з владою має бути обов'язковою, тому що в кінці-кінців влада буде приймати остаточні рішення куди направити ресурси матеріальні, куди направити людські ресурси».*

4. ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА КОМУНІКАЦІЯ.

Адміністрація намагається інформувати населення, використовуючи власні ресурси, видаючи брошури та буклети. Журналісти відзначають, що запити на доступ до інформації та дозволи на зйомку, як правило, надаються, хоча іноді інформація може спочатку публікуватися самою адміністрацією.

5. РОБОТА З ЕКОНОМІКОЮ ТА ЗАЙНЯТІСТЮ.

Влада є одним із ключових роботодавців через комунальні установи та бюджетну сферу. Вона взаємодіє з центром зайнятості та долучається до програм підвищення економічної спроможності людей, підтримуючи, наприклад, реєстрацію ФОПів. Відбуваються кроки до відновлення роботи Агенції регіонального розвитку як потенційної «точки входу» для інвестицій.

Загалом, влада на місцях виконує величезний обсяг поточної, «операційної» роботи, спрямованої на елементарне забезпечення виживання громади в екстремальних умовах. Як зазначає заступник начальника ХМВА, ситуація стабільно важка, але вони працюють як «прикладний орган», що безпосередньо взаємодіє з людьми на місцях.

ДІЯЛЬНІСТЬ ГРОМАДСЬКОГО СЕКТОРУ У ХЕРСОНІ ТА ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Діяльність громадського сектору у Херсоні та області є багатогранною, динамічною та критично важливою для забезпечення життєдіяльності громади в умовах війни. Вона охоплює як негайне реагування на кризу, так і елементи, спрямовані на довгострокове відновлення.

1. ГУМАНІТАРНЕ РЕАГУВАННЯ ТА СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА.

Це, безумовно, основний та найбільш видимий напрямок роботи. Громадські організації та волонтери займаються наданням гуманітарної допомоги (продуктові набори, гігієна, одяг). Особливу увагу приділяють маломобільним групам населення, здійснюючи доставку допомоги додому. Надаються соціальні послуги, як-от медичне перевезення або соціальне таксі. Ведеться робота з вразливими категоріями: сім'ями з дітьми, людьми похилого віку, особами з інвалідністю. Надається допомога закладам освіти та медицини, рятувальним службам. Відкриваються та працюють безоплатні центри по роботі з сім'ями та дітьми в різних районах міста.

2. ПСИХОЛОГІЧНА ТА ПРАВНИЧА ДОПОМОГА.

У громадських експертів є розуміння глибокої потреби населення у психологічній підтримці через пережиті травми (окупація, обстріли, насильство). Громадські організації надають психологічну допомогу, зокрема, працюють з дітьми та шкільними психологами, готуючи їх до роботи з батьками. Надається правнича (юридична) допомога постраждалим. Ведеться також робота у сфері підтримки колишніх цивільних полонених.

3. РОЗВИТОК ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ТА ЕКОНОМІЧНА СПРОМОЖНІСТЬ.

Організації громадянського суспільства активно включаються у підвищення економічної спроможності мешканців. Навчають людей започатковувати власну справу, реєструватися як ФОПи. Працюють у партнерстві з центрами зайнятості та бізнесом для аналізу ринку праці, визначення потреб та перекваліфікації дорослого населення. Створюють умови для соціалізації, особливо мо-

Спостерігається процес інституалізації волонтерства, коли ініціативні групи переростають у повноцінні громадські організації. Формуються коаліції та партнерства між організаціями для спільної роботи над конкретними питаннями або проектами.

лоді, відкриваючи простори та хаби, проводячи тренінги, заняття, навчаючи soft skills (розвитку м'яких навичок).

4. ВЗАЄМОДІЯ З ВЛАДОЮ ТА СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ.

Представники громадського сектору беруть участь у робочих групах, радах (ради волонтерів, гуманітарні ради тощо) при військових адміністраціях. Намагаються вибудовувати комунікацію з владою, доносячи актуальні запити громади та пропонуючи конструктивні рішення. Долучаються до розробки стратегічних документів, наприклад, стратегічного плану просторового розвитку міста або внесення змін до статутів територіальних громад, залучаючи експертів та громадськість. Працюють над локальними планами дій (наприклад, у рамках коаліції 1325), адаптуючи національні програми до місцевих потреб.

5. АДВОКАЦІЯ ТА ПРЕДСТАВНИЦТВО ІНТЕРЕСІВ.

Через власну діяльність та медіа (наприклад, співпрацю з журналістами), громадські організації намагаються донести реальну ситуацію в Херсоні та області, розповісти про виклики та потреби, як на всеукраїнському, так і на міжнародному рівнях. Лунають пропозиції щодо необхідності стратегічних рішень на державному рівні, наприклад, таких як створення вільної економічної зони.

6. ІНСТИТУАЛІЗАЦІЯ ТА РОЗВИТОК СЕКТОРУ.

Спостерігається процес інституалізації волонтерства, коли ініціативні групи переростають у повноцінні громадські організації. Формуються коаліції та партнерства між організаціями для спільної роботи над конкретними питаннями або проектами. Напрацьовуються внутрішні правила та процедури для забезпечення сталості та прозорості діяльності.

Загалом, діяльність громадського сектору в Херсоні демонструє високий рівень самоорганізації та адаптивності до екстремальних умов. Люди, які залишилися в місті, є надзвичайно активними та мотивованими, багато хто з них – це ті, хто *«розуміють, чому вони тут знаходяться»*. Вони *«випахують»* (дуже влучний місцевий термін) величезний обсяг роботи, часто нетипової для себе, працюючи у режимі нон-стоп. Вони не чекають, а роблять те, що вважають за потрібне.

ВИКЛИКИ, З ЯКИМИ СТИКАЄТЬСЯ ВЛАДА І ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Перелік викликів, з якими стикається влада та громадський сектор, є не менш вражаючим, ніж обсяг виконуваної роботи, і вони взаємопов'язані.

1. ПОГІРШЕННЯ БЕЗПЕКОВОЇ СИТУАЦІЇ.

Це основний і найбільш руйнівний фактор. Постійні обстріли, дрони, мінування роблять життя і роботу в Херсоні та області надзвичайно небезпечними. Це обмежує доступ до деяких територій, унеможливорює повноцінне залучення фахівців з інших регіонів, руйнує інфраструктуру і, звісно, впливає на психологічний стан населення та тих, хто тут працює.

«Якщо говорити просто про загальну ситуацію міста Херсона, то можна напевно сказати, як говорять медики, – стабільно важка, але стабільна», – зазначає **Антон Єфанов**, заступник начальника Херсонської міської військової адміністрації.

Ця метафора *«стабільно важка»* дуже точно передає парадоксальність буття у прифронтовому місті – постійна небезпека, до якої, на жаль, доводиться звикати.

Погіршення безпеки не просто обмежує

діяльність, а ставить під пряму загрозу життя та здоров'я волонтерів, співробітників організацій та установ.

Олександр Корняков, фотокореспондент *Суспільне.Херсон*, ділиться своїми спостереженнями: *«Дуже часто я бачу як люди нервують коли чекають на автобус на зупинці, тому що це дійсно небезпечно, це така лотерея: може прилетить [снаряд], а може ні».*

Ця постійна напруга впливає на психологічний стан усіх, хто залишається і працює тут, включаючи волонтерів, що призводить до вигорання. На жаль, як каже **Олександр Андрющенко**, фотохудожник, фотожурналіст медіа *ВГору*, люди вже *«пристосувалися»*, але не звикли до обстрілів. Така ситуація унеможливорює повноцінне функціонування, планування та залучення ресурсів, як людських, так і фінансових.

2. БРАК РЕСУРСІВ, ЛЮДЕЙ ТА ВІДТІК ФАХІВЦІВ.

Військовій адміністрації, як і інші місцеві структури, страждають від нестачі кадрів та обмеженості бюджету.

Заступник начальника ХМВА Антон Єфанов прямо заявляє: *«Щоб їх вирішити, [про-*

блеми] крім самого фінансового ресурсу – необхідні фахівці. І ми це розуміємо: якщо фахівців немає безпосередньо тут, які виконують роботу, вже навчені і так далі, то, звісно, будуть якісь проблемні участки». Він також підкреслює: *«У нас дуже велика нестача людей: частина йде на фронт, хтось не витримує і звільняється. У нас дуже велика нестача фахівців, які готові працювати. Нам не вистачає розумних людей, які готові брати на себе відповідальність»*.

Через небезпеку, мобілізацію та пошук кращого життя відбувається значний відтік активного населення та фахівців. Тих, хто міг би працювати, стає менше. Повернення людей є складним процесом без чітких перспектив та достатньої мотивації.

Експерти зазначають, що *«Не факт що багато людей повернеться, хто виїхали за кордон – за ці роки вони вже обросли соціальними зв'язками там, де проживають, як і в інших містах»*.

Роман Баклажов, голова спільноти колишніх цивільних полонених «Бранці Херсона», також додає: *«Ні для кого не секрет, що дуже багато людей, які зараз виїхали за кордон, вони побачили інше життя і вони не хочуть повертатися сюди»*.

«Ми розуміємо, що дуже багато ситуацій в нас, які впливають, і це в першу чергу, безпекова ситуація. На жаль, вона не змінилася, а в деяких речах погіршилась» – каже **Антон Єфанов**, заступник начальника ХМВА.

Це не просто констатація факту, а підтвердження того, що динаміка загроз розвивається не на користь місту, створюючи нові виклики, зокрема для надання соціальних послуг, евакуаційних заходів, роботи з населенням.

Ігор Цуркан, директор ГО «Херсонська ліга соціальних працівників», зазначає, що міська влада *«Намагається деякі функції перекинути на громадські організації»*, що може свідчити про недостатність власних ресурсів чи спроможності для виконання всіх завдань.

Голова ГО «Молоді Ініціативи» **Артем Костюченко**, критикуючи роботу деяких органів влади, ставить риторичне питання: *«Чи є там взагалі спеціалісти – питання. Там дуже мало залишилося спеціалістів, бо військові адміністрації не змогли сформулювати або залишити, або налагодити комунікацію. І там є реально такі люди, які не те щоби просто не спеціалісти, а вони ще й шкодять процесу»*.

Це свідчить про глибоку проблему як з наявністю, так і з якістю кадрового потенціалу у деяких владних структурах.

Але кадровий дефіцит стосується не лише влади. Громадським організаціям, як і владі та бізнесу, критично не вистачає людей для роботи. Тиск та робота в режимі нон-стоп призводять до втоми та професійного вигорання серед волонтерів та працівників фондів. Розпорошеність команд (частина людей виїхала, але продовжує працювати дистанційно або «наїздами») ускладнює внутрішню комунікацію та координацію.

«Зараз ми працюємо в режимі нон-стоп із-за того що дуже багато викликів... оцей режим нон-стоп плюс страх за життя: ти постійно їдеш і не знаєш – на тебе впаде дрон, чи ти будеш пристрелений ракетним обстрілом, мінометним обстрілом, тому що це дуже нестабільний процес, дуже ризикований для життя. Тут залишилися ті, хто розуміють чому вони тут знаходяться, і готові до цього перенавантаження. І це не дозволяє мати час на комунікацію, іноді навіть на комунікацію з родинами», – **Ангела Литвиненко**, голова ГО «Успішна жінка».

Експерти зазначають: *«На невелику кількість людей лягає величезний обсяг роботи, що, в свою чергу, посилює вигорання та знижує ефективність. Залучити нових людей складно, адже безпекова ситуація відлякує потенційних працівників з інших регіонів»*.

«Зрозуміло, що на сьогоднішній день Херсон – є дуже небезпечна зона для всіх, ніхто сюди не приїде працювати з інших міст» – зазначає **Ігор Цуркан**, директор ГО «Херсонська ліга соціальних працівників».

Крім того, відсутність прозорого механізму бронювання волонтерів від мобілізації також сприяє спаду їхньої активності та скорочення штату.

3. НИЗЬКИЙ РІВЕНЬ ДОВІРИ, ПРОБЛЕМИ КОМУНІКАЦІЇ ТА СПІВПРАЦІ.

Незважаючи на зусилля, рівень довіри населення до військових адміністрацій залишається низьким. Існує *«інформаційне голодування»* та нерозуміння людьми що відбувається, куди звертатися за допомогою, і що фактично відбувається у місті [стратегічно].

Але це не завжди спричинено відсутністю комунікації з боку влади.

«В Херсоні молодіжні простори існують, і їх вже чимало, але про них інформація не завжди доходить до молоді. Відкрито писати

місця локації ніхто не може. Є десь якийсь хаб, а молода людина може в тому ж районі жити і не знати про нього», – зазначає Наталя Ярова, начальниця відділу молодіжної політики ХМР.

Це прямо вказує на те, що через безпекові обмеження неможливо відкрито інформувати мешканців про все, що відбувається у місті, як, наприклад, про місця зборів чи заходів, навіть якщо вони є. Це звісно обмежує доступ населення, і зокрема молоді, до соціалізації та дозвілля.

Але на думку деяких експертів просто інформування недостатньо – бракує діалогу, і ця комунікація влади з населенням неефективна.

Представники влади зізнаються, що *«є проблеми з комунікацією та зворотним зв'язком. Навіть якщо допомога надається, люди рідко висловлюють подяку, а критика частіше є публічною. Влада обмежена в тому, як вона може публічно коментувати деякі питання, особливо безпекові».*

Крім того, серед населення існує сприйняття, що влада іноді *«піариться»* на інформації або приховує її. А рівень *«корупції та крадівництва просто зашкалює»*. Тому часто навіть позитивні дії влади (наприклад, коли місто отримує нову комунальну техніку або обладнання) – сприймається населенням як *«особистий політичний піар перед виборами»*.

Відносини між громадськими організаціями та владою в регіоні також є неоднозначними. З одного боку, є приклади плідної співпраці та координації, особливо у кризових ситуаціях, як-от після підриву ГЕС. З іншого боку, є проблеми з бюрократією, коли навіть потрібні ресурси (як-от паливо чи транспорт для проведення евакуацій) важко отримати, а іноді співпраця вимагає прийняття умов влади, які є *«некомфортними для незалежних організацій»*.

«Влада... любить ставити «галочки»: от щось зробили, а насправді буває що вони отак палець об палець не вдарили, – це зробили люди за власної ініціативи», – зазначають громадські активісти.

Але й всередині громадського сектору у Херсоні не все гладко. Попри загальну ціль допомоги регіону, між самими організаціями існує певна роз'єднаність, іноді конкуренція, що ускладнює ефективну координацію. **Ігор Цуркан**, директор ГО *«Херсонська ліга соціальних працівників»*, зазначає, що *«координації на сьогоднішній день, все ж таки, її немає»*.

Максим Ревега, голова херсонського філіалу МБФ *«Патріот ЮА»*, говорить про те,

що деякі організації *«почали, грубо кажучи, надівати на себе корону та тягнути одіяло на себе»*. **Павло Ярмій**, голова Агенції Регіонального Розвитку *«Таврійського об'єднання територіальних громад»*, називає це *«розсварювання»* і вважає, що *«цього точно не повинно бути в таких прифронтових областях як наша [Херсонська область]»*.

Були спроби створити координаційні платформи або хаби, але вони стикаються з труднощами. Навіть різні ради при адміністраціях часто мають більше декларативний характер і не є ефективними, мають окрас політичного піару окремих посадових осіб.

Незважаючи на особисті контакти та співпрацю між окремими організаціями, системної єдиної координації у Херсоні та області все ж бракує.

4. ПАСИВНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ ТА ЗАЛЕЖНІСТЬ ВІД ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ.

Значна частина населення, особливо старшого віку, є пасивною і залежною від гуманітарної допомоги. За словами експертів, для працездатного населення це створює звичку, яка гальмує повернення людей до роботи та активної участі у відновленні. Деякі люди просто не хочуть працювати, маючи підтримку.

Тривале перебування в умовах кризи та отримання гуманітарної допомоги призвело до формування в частини населення пасивного ставлення та залежності від підтримки.

Григорій Малов, херсонський підприємець, відверто каже: *«Велика кількість людей, які просто сидять на гуманітарці, вони не хочуть абсолютно нічого робити»* і *«Люди звикли і хочуть, щоб їм тільки давали – а вони нічого не дають суспільству»*.

Цю проблему підтверджують і представники влади. **Антон Єфанов**, заступник начальника Херсонської міської військової адміністрації, говорить про те, що *«сприйняття гуманітарної допомоги стало невід'ємною частиною Херсона»*.

Оксана Глебушкіна, виконавча директорка ГО *«Громадський центр «Нова генерація»*, зазначає, що така ситуація призводить до того, що *«Є робота, а люди не хочуть йти, бо є гуманітарна оця от складова»*. Таке ставлення ускладнює залучення людей до процесів відновлення та громадського життя, а

...є проблеми з комунікацією та зворотним зв'язком. Навіть якщо допомога надається, люди рідко висловлюють подяку, а критика частіше є публічною. Влада обмежена в тому, як вона може публічно коментувати деякі питання, особливо безпекові...

також створює додаткове навантаження на організації, які надають допомогу, оскільки люди можуть зловживати системою.

«Приїжджають хлопці [волонтери] на евакуацію за маломобільною жінкою – і пройти неможливо, тому що вони ще в бронежилетах, а там отакий вузький прохід у коридорі, бо все заставлено коробками з гуманітарною допомогою», – підсвічує проблему Ігор Чорний, голова БФ «Сильні бо вільні». «Через це буде так само проблема і з санітарією, антисанітарія буде, тому що і паціюки будуть розводитися і таргани – все що завгодно».

Все це створює «голку гуманітарної залежності», яка є серйозним соціальним викликом у Херсоні та області.

5. ЕКОНОМІЧНИЙ ЗАНЕПАД ТА ВІДСУТНІСТЬ РОБОЧИХ МІСЦЬ.

Ключовою перепоною для будь-якого економічного відродження є безперервна безпекова загроза. Постійні обстріли та скиди дронів змушують бізнес працювати «в мінус» або зовсім закриватися.

У Херсоні та області багато підприємств закрито або зруйновано. Роботодавців обмаль – переважно бюджетна сфера. Співрозмовники зазначають: *«комунальні служби, енергетики працюють героїчно, відновлюючи життєдіяльність міста під обстрілами. Однак це не може компенсувати відсутність нормального бізнес-клімату».*

Економічний занепад тісно пов'язаний з гострою нестачею кваліфікованих кадрів. Це призводить до того, що *«підприємці кажуть: «Нема кому працювати».* Хоча вакансії є, *«можливо не такі, які хотіли б люди»*, або просто немає бажання працювати за низькі зарплати чи їздити щодня на роботу у небезпечні райони міста.

Відсутність роботи є також важливим фактором, що стримує повернення людей. А ті, хто залишаються, можуть не мати потріб-

них навичок для потенційних нових робочих місць.

Антон Єфанов, заступник начальника Херсонської міської військової адміністрації, підкреслює, що *«дохідна частина низька»* в Херсоні, що змушує покладатися *«на малий та середній бізнес».*

Але бізнес у Херсоні зараз, за словами підприємця **Григорія Малова, «виживає».** А відносини між бізнесом і владою в Херсоні є напруженими. Підприємці, які ризикують і все ж відкривають нові заклади, заслуговують на повагу, але вони не мають підтримки з боку влади.

«Після прильоту вибиті вікна для приватних осель зароблюють OSB-плитами коштом міста, а підприємці – мають самостійно усувати наслідки обстрілів на своїй території, і влада їм ніяк не допомагає», – зазначає **Григорій Малов, херсонський підприємець.** Він також наводить приклади, коли чиновники вимагають платити за парковку *«в воєнний час в 2 км від червоної зони».*

З одного боку, як і влада та громадські організації, бізнес стикається з проблемою відтоку працівників через мобілізацію та міграцію у більш безпечні регіони країни, а з іншого боку існують складнощі з залученням та утриманням працівників.

Всі ці чинники, у поєднанні з *«гуманітарною голкою»*, призводить до стрімкого погіршення економічної складової регіону, і *«світла в кінці тунелю не видно».*

У цих умовах громадські організації також можуть відігравати важливу роль, закриваючи прогалини, які не може покрити влада.

Оксана Глебушкіна, виконавча директорка ГО «Громадський центр «Нова генерація», наголошує на необхідності підтримки самозайнятості та мікробізнесу, перекваліфікації населення, щоб *«економіка могла ожитись, трошки запускатись та перезавантажитись».* І громадські організації готові брати на себе частину роботи щодо перекваліфікації спеціалістів, навчанню та допомозі у відкритті ФОП.

Однак і громадський сектор стикається з проблемами. Багато організацій громадянського суспільства залежать від донорського

фінансування, яке може бути нестабільним (наприклад, через закриття фінансування USAID).

Донорське фінансування – це також своєрідна інвестиція у регіон, адже велика частка витрат на облаштування та функціонування соціальних хабів, надання допомоги населенню відбувається громадськими та благодійними організаціями саме за підтримки міжнародних програм.

Скорочення цих програм прямо впливає як на послуги, що надаються, так і на ресурси, які надходять у Херсон та область.

6. ВІДСУТНІСТЬ ЧІТКОГО СТРАТЕГІЧНОГО БАЧЕННЯ ТА КООРДИНАЦІЇ ЗУСИЛЬ.

Однією з найглибших і найтривожніших проблем, що нині стоять перед Херсонською областю, є відсутність чіткого, всеохоплюючого стратегічного бачення та ефективного стратегічного планування. Це не просто недолік, це фундаментальний виклик, який впливає на кожен аспект життя регіону та, зрештою, на його здатність до повноцінного відновлення.

Зрозуміло, що в умовах безперервних обстрілів та підвищеної небезпеки, щоденна реальність змушує всіх зосереджуватися на виживанні, а не на розвитку.

Ігор Цуркан, директор ГО «Херсонська ліга соціальних працівників», цілком слушно зауважує: *«На сьогоднішній день, як для мене особисто, стоїть питання мабуть більше не розвитку – а виживання та існування».*

Ця теза підтверджується і **Антонієм Єфановим**, заступником начальника ХМВА, який зазначає, що *«Рік тому ми говорили з більшим оптимізмом про відновлення – зараз всі, з ким ми спілкуємося, кажуть більшою мірою про виживання».*

Коли місто постійно перебуває під вогнем, *«де гарантія того, що знов не прилетить»* по відбудованому, інвестованому об'єкту? Це першочергова перепона для будь-якого довгострокового планування.

Однак, навіть попри безпекові виклики, пасивність у стратегічному плануванні має свої корені в кількох взаємопов'язаних аспектах.

Відсутність єдиної *«дорожньої карти»* розвитку Херсонщини – це не лише про ігнорування потреб, а й про нездатність уя-

вити та узгодити, яким має бути регіон після війни.

Павло Ярмій, голова Агенції Регіонального Розвитку «Таврійського об'єднання територіальних громад», критикує владу про відсутність *«візійної дорожньої карти»* для відновлення Херсонщини, на відміну від інших міст, таких як Маріуполь, де такий план вже є.

Він говорить про відсутність залучення громадськості до розробки стратегічних планів відновлення Херсонщини, заявляючи: *«Громадськість до цього не залучена абсолютно... я не знаю яким чином цей план робиться».*

Це свідчить про відсутність ефективної взаємодії та координації, що може призводити до неефективного використання наявних людських ресурсів та ідей.

Лариса Польська, голова Фонду «Захист», хоча й говорить про розробку міською владою *«стратегічного плану просторового розвитку міста»*, зазначає, що її організація *«підключила херсонських практиків: науковців, активістів, чиновників, культурну спільноту, бізнес для того, щоб цей стратегічний план був не придуманий владою, а щоб він був узгоджений з громадою міста».*

Це свідчить про ініціативу знизу, але також про побоювання, що план буде спущений *«згори»* без реального врахування місцевих реалій та широкого залучення експертів.

Влада коментує, що вона *«через цю постійну операційку не встигає широко залучати [до стратегічного планування] всіх, бо в адміністрації також брак людей...»*

Тим не менш, представники громадських організацій зазначають, що активістам часто доводиться *«вигризати»* право долучатися до розробки стратегій на різних рівнях.

Фокус на щоденних проблемах міста та області відволікає від розробки довгострокової стратегії відновлення та розвитку. Експерти зазначають, що на Херсонщині бракує належного залучення ключових стейкхолдерів (бізнесу, громадськості) до стратегічного планування на всіх рівнях, але участь всіх гравців є ключем до ефективного планування і подальшої імплементації у напрямку відновлення.

ЯК ПОДОЛАТИ ВИКЛИКИ ТА ПОКРАЩИТИ РОБОТУ

Картина, що розгортається у фронтовій Херсонщині, є багатогранною і складною. З одного боку, ми бачимо самовіддану роботу комунальних служб, медиків, поліції, ДСНС, які, попри постійну небезпеку та особисті втрати, забезпечують життєдіяльність міста. Вони *«працюють на розрив»*, і це викликає глибоку повагу.

Проте, з іншого боку, системні проблеми, такі як бюрократичні перепони, недостатня фінансова гнучкість, а також масовий відтік фахівців через мобілізацію, міграцію та вигорання, створюють значні прогалини. Влада часто вимушена перекладати значну частину функцій на громадські організації та волонтерів, які діють більш оперативно. Це не завжди свідчить про небажання, а радше про об'єктивну неспроможність державних інституцій повноцінно охопити всі потреби в умовах війни.

Це величезний виклик для майбутнього Херсонщини. Відновлення вимагає не лише матеріальних інвестицій, а й відновлення людського капіталу, повернення фахівців та активної участі самих мешканців. І для цього потрібна глибинна трансформація у взаємодії між владою, бізнесом та громадським сектором, з подоланням внутрішніх суперечностей та зосередженням на спільній візії розвитку. Без людей, без їхньої активності та залученості, про яке повноцінне відновлення може йти мова? Це питання, відповідь на яке мають

шукати всі разом, бо *«ніхто сюди не приїде працювати з інших міст... Тому нам треба шукати ресурс який є тут, оцей ресурс шукати – і цей ресурс залучати до всіх процесів»*.

Досвід підказує, що подолання цих викликів вимагає системного, комплексного підходу та, що найголовніше, об'єднання зусиль усіх сторін: влади, громадськості, бізнесу, міжнародних партнерів, і, звісно, самих мешканців.

У розмовах про відновлення експерти виділяють основні напрямки, на які слід сфокусувати свою увагу.

1. ПОБУДОВА ЕФЕКТИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ТА ДОВІРИ.

Це наріжний камінь. Владі необхідно максимально прозоро висвітлювати свою діяльність, пояснювати виклики та досягнення. Недостатньо просто інформувати – потрібен діалог. Громадські організації можуть виступати мостом між владою та населенням, допомагаючи поширювати інформацію через різні канали, включаючи традиційні.

Важливо визнавати та враховувати низький рівень довіри між владою та населенням. *«Інформаційне голодування»* з боку населення

вимагає відкритого та двостороннього діалогу. Влада повинна публічно звітувати про свої дії, але й громадськість – активно долучатися до прийняття рішень, використовуючи надані можливості та пропонуючи конструктивні рішення. Медіа, особливо місцеві, відіграють тут ключову роль, висвітлюючи правдиву інформацію та долаючи дезінформацію.

2. РОЗРОБКА ТА РЕАЛІЗАЦІЯ СПІЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ ВІДНОВЛЕННЯ.

Необхідно окрім *«гасіння пожеж»* також працювати над стратегічним плануванням майбутнього Херсонщини (*«візійна дорожня карта»*). Це має бути не просто документ, створений владою *«за закритими дверима»*, а результат широкого діалогу та залучення всіх ключових стейкхолдерів: представників влади, бізнесу, громадських організацій, науковців та самих мешканців. Стратегія має враховувати реальну демографічну ситуацію та прогнози, визначати пріоритети для відновлення інфраструктури та, що найважливіше, розв'язувати питання економічного розвитку та повернення людей.

Ця карта повинна окреслити не лише стратегічні напрямки, а й конкретні кроки, механізми та відповідальність за їх реалізацію, враховуючи різні сценарії розвитку подій.

3. РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ ТА СТВОРЕННЯ РОБОЧИХ МІСЦЬ.

Без роботи люди не повернуться. Владі у співпраці з бізнесом, донорами та громадські-

стю необхідно створювати умови для відновлення та започаткування бізнесу, підтримки самозайнятості. Необхідно зосередитись на реалістичних напрямках економіки в прифронтовому/поствоєнному контексті. Програми перекваліфікації дорослого населення є життєво необхідними для адаптації людей до нових потреб ринку праці.

Необхідне стимулювання економічного відродження через преференції та підтримку місцевих ініціатив. Це вимагає створення спеціальних економічних зон, податкових пільг для бізнесу, що працює в регіоні, та програм підтримки для тих, хто бажає повернутися або розпочати власну справу. Необхідно вирішити питання з розмінуванням земель, відновленням зрошення та створенням переробних підприємств, щоб бізнес мав сенс повертатися.

4. ЗАЛУЧЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ.

Необхідне інвестування у людський капітал та психологічну стійкість громади. Це означає не лише підтримку освітніх закладів та молодіжних просторів, а й розробку системних програм швидкої перекваліфікації та працевлаштування для дорослого населення, що залишилося або повертається. Особливу увагу необхідно приділити психологічній підтримці, адже роки війни, окупації та обстрілів залишили глибокий травматичний слід. Люди повинні відчувати, що вони потрібні, що їхня праця має цінність і що держава та громада піклуються про їхнє ментальне здоров'я. Це особливо стосується і підтримки ветеранів, і цивільних полонених.

Необхідно створити умови для повернення та залучення людей: безпека (наскільки це можливо), робота з гідною зарплатою, житло, соціальні послуги. Важливо шукати та активізувати внутрішній ресурс – тих херсонців, які залишилися. Необхідно підтримувати

Необхідне стимулювання економічного відродження через преференції та підтримку місцевих ініціатив. Це вимагає створення спеціальних економічних зон, податкових пільг для бізнесу, що працює в регіоні, та програм підтримки для тих, хто бажає повернутися або розпочати власну справу.

Необхідне інвестування у людський капітал та психологічну стійкість громади. Це означає не лише підтримку освітніх закладів та молодіжних просторів, а й розробку системних програм швидкої перекваліфікації та працевлаштування для дорослого населення, що залишилося або повертається.

тих, хто працює в надскладних умовах – комунальників, соціальних працівників, волонтерів, забезпечуючи їм підтримку, можливо, навіть ретрити для запобігання вигоранню.

5. ПОСИЛЕННЯ РОЛІ ГРОМАДСЬКОГО СЕКТОРУ.

Громадські організації – це потужний ресурс, який вже виконує значну частину роботи, яку влада не може покрити через брак ресурсів. Владі варто ширше залучати громадськість до розробки політик та програм, делегувати їм виконання певних соціальних послуг через механізми соціального замовлення. Необхідно підтримувати інституційний розвиток громадських організацій, допомагаючи їм стати більш стійкими, професійними та прозорими.

Формування потужного *«консорціуму»* громадських організацій на рівні Херсонської області може стати сильним адвокаційним гравцем на національному рівні задля відстоювання інтересів Херсонщини. Такий консорціум дозволить залучати значно більші міжнародні інвестиції та проекти, консолідувати людські та ресурсні потенціали, а також стати надійним партнером для влади і бізнесу. Влада, своєю чергою, повинна більше довіряти громадському сектору та делегувати йому певні функції, адже громадські організації здатні реагувати швидше та ефективніше на місцеві виклики.

6. ОПТИМІЗАЦІЯ ВНУТРІШНІХ ПРОЦЕСІВ ТА КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.

Владі необхідно працювати над спрощенням бюрократичних процедур. Критич-

но важливим є залучення кваліфікованих фахівців, особливо у соціальну сферу, яка, ймовірно, потребуватиме структурних змін. Потрібні не лише галузеві спеціалісти, але й менеджери, здатні організовувати процеси. Можливо, варто проаналізувати ефективність роботи різних служб, які дублюють функції або ускладнюють координацію, або є вкрай неефективними.

7. АКТИВІЗАЦІЯ САМИХ МЕШКАНЦІВ.

Владі та громадськості необхідно працювати над тим, щоб вивести людей зі стану пасивності та залежності від гуманітарної допомоги. Потрібно показувати можливості для участі у житті громади та процесах відновлення, навіть невеликі. Важливо усвідомлювати, що *«ніхто не приїде і не зробить це за нас»*. Відновлення робиться людьми, і херсонці мають брати на себе відповідальність.

ВИСНОВКИ

Після глибокого занурення у свідчення та аналіз даних, зібраних під час серії інтерв'ю з жителями та активістами Херсонщини, можна констатувати, що регіон перебуває на критичному етапі.

Етап виживання, що домінував протягом трьох років після деокупації, виснажує, але водночас формує унікальну стійкість і загартовує громаду.

Ключовим висновком, що проходить червоною ниткою крізь усі розмови про відновлення, є безумовна необхідність консолідації зусиль. Як слушно зазначають респонденти, *«поодиначі фактично немає»* сили для реалізації великих проєктів. Розрізненість, брак координації та подекуди внутрішня *«конкуренція»* значно послаблюють потенціал регіону.

Втрати Херсонщини – це не лише зруйновані будинки та інфраструктура. Це, перш за все, втрачений людський потенціал, який може бути повернутий лише спільними зусиллями, що базуються на довірі, відповідальності та спільній вірі у майбутнє.

Поки тривають бойові дії, фокус на виживанні є неминучим, проте стратегічне планування та консолідація зусиль є фундаментом для того дня, коли Херсонщина знову зацвіте – сильнішою, гнучкішою та більш згуртованою, ніж будь-коли раніше.

Відновлення Херсонщини – це не просто відбудова стін. Це відновлення життя, економіки та, найскладніше, – відновлення людського капіталу та довіри. Влада, громадські організації, бізнес – всі працюють в нелюдських умовах, виконуючи життєво необхідні функції. Однак, для досягнення стратегічних цілей необхідна кардинальна зміна підходів. Потрібне реальне, а не декларативне, об'єднання зусиль усіх ключових гравців, чітке бачення майбутнього, спільна відповідальність, прозора комунікація та активне залучення тих, хто залишився і готовий боротися за свій дім. Це довгий і виснажливий шлях, але він єдиний можливий.

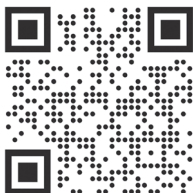
ПРО ФОНД

Херсонський обласний благодійний фонд «Об'єднання» був створений у 2011 році з метою покращення взаємовідносин у суспільстві задля встановлення демократичного громадянського суспільства в Україні, сприяння дотриманню прав людини та захисту населення від негативних явищ.

Основні напрямки роботи Фонду — аналітична робота, розвиток громад та розвиток спільнот.

У 2022-2025 роках Фонд виконує свою діяльність, направлену на протистояння російському повномасштабному вторгненню в Україну, підтримку мирного населення, яке було вимушене залишатися в тимчасовій окупації, а також у прифронтових деокупованих громадах Херсонщини, посилення громадської безпеки у громадах, допомогу ДСНС, поліції, та налагодженню координації та взаємодії між різними стейкхолдерами задля відновлення соціальних зв'язків, довіри, співпраці та реконструкції.

Наше прагнення та бачення майбутнього — це світ, де здоров'я та права людини є найвищою соціальною цінністю, суспільство в якому ліквідовані наслідки негативних явищ та становлення гармонійної атмосфери у родині, що є фундаментом для створення умов, необхідних для фізичного, розумового, морального та соціального розвитку кожного громадянина та громадськості загалом.

<https://www.fundunion.org/>

<https://www.facebook.com/fundunion>

ІНШІ НАШІ АНАЛІТИЧНІ МАТЕРІАЛИ ТА ВИДАННЯ

«Захист від російських дронів»

Травень 2025. Методичний посібник із рекомендаціями для цивільного населення Херсона щодо захисту від щоденних атак російських дронів.

https://www.fundunion.org/2025/06/blog-post_19.html

«Міграційні настрої мешканців Херсонщини за кордоном»

Травень 2025. Аналітичний звіт на основі проведених фокус-групових досліджень із мешканцями Херсонської, Білозерської, Нововоронцовської, Високопільської, Чорнобаївської та Станіславської громад, які зараз знаходяться в країнах Європи, Грузії та Канаді.

https://www.fundunion.org/2025/06/blog-post_5.html

«Безпека в інтернеті та захист від інтернет-шахрайства в Україні»

Квітень 2025. Методичний посібник, який має на меті надати пересічному українцю просту та зрозумілу інформацію про основні види Інтернет-шахрайства, їхні характерні ознаки, а також ефективні рекомендації щодо розпізнання та захисту від них.

<https://www.fundunion.org/2025/04/posibnyk-z-internet-shakhraistva.html>

«Публічна комунікація у прифронтових громадах»

Жовтень 2024. Рекомендації для органів влади, мета яких допомогти органам влади правильно та вчасно інформувати населення, зберігаючи баланс між необхідністю швидкого реагування на загрози та потребою забезпечення конфіденційності та безпеки.

<https://www.fundunion.org/2024/10/Public-communication-in-frontline.html>

«Шлях до відновлення»

Січень 2024. Аналітичний звіт на основі 16 відео-інтерв'ю «Розмови про відновлення» у 2023 році із лідерами громадської думки, херсонськими волонтерами, представниками військової адміністрації та інших структурних підрозділів влади, працівниками культури та соціальної сфери, співробітниками фондів, організацій та медіа Херсона.

<https://www.fundunion.org/2024/02/shlyakhdovidnovlennya.html>

